СӨҺБӘТ гуртармајыб...

«— Шәһәримиздә адамларын раһатлығыны позмаг ишиндә «фәргләнәнләр» даһа чох һансы тәшкилатын сүрүчүләридир?

— Әлбәттә ад чәкмәк олар. Лакин бу, нисби характер дашыјачагдыр. Мәсәлән, мән дејә биләрәм ки, икинчи таксомотор паркынын сүрүчүләри гануна, нисбәтән јахшы риајәт едирләр. Биринчи таксомоторун сүрүчүләри... шәһәримизин сакинләрини өз сигналлары илә даһа чох нараһат едирләр...»

Һөрмәтли охучулар, әкәр јадыныздадырса, «Әдәбијјат вә инчәсәнәт» гәзетинин бу ил 12 апрел тарихли нөмрәсиндә дәрч едилмиш «Хејирхаһлыг бәлаја чевриләндә» јазысында белә бир абзас вар иди. Әмәкдашымыз орада ады чәкилән мүәссисәјә — бир нөмрәли Бакы таксомотор паркына кетмиш, паркын директору Абдулла Оргәлијев вә кадрлар шө'бәсинин рәиси Ағадаш Ибраһимовла көрүшмүшдүр. Мә'лум олмушдур ки, гәзетин чыхдығы күндән сонра кифајәт гәдәр вахт кечмәсинә бахмајараг, таксомоторун рәһбәрләринин тәнгиддән һеч хәбәрләри дә јохдур. Онлар гәзетин үзүнү дә көрмәјибләр. Амма тәәссүф, кәрәк хәбәрләри олајды...

Биринчи таксомотор паркында 1.000-ә јахын миник автомобили вардыр. Һәр күн шәһәрин күчәләринә 600—700 машын чыхыр. Бурада 1.500-дән чох сүрүчү ишләјир. Онлар чох хејирхаһ иш көрүрләр. Һәр күн минләрлә фәһләни, гуллугчуну, гоча вә ушағы, гонагларымызы мәнзил башына чатдырырлар. Бу сүрүчүләрин бөјүк әксәријјәти күчә һәрәкәти гајдаларына дүзкүн әмәл етмәјә, адамлара гајғы илә јанашмаға чалышанлардыр. Тәәссүф ки, онларын һамысы белә етмир. Әкәр бу чүр олсајды, биринчи таксомотор паркынын ады әввәлки јазымызда тәнгид һәдәфинә чеврилмәзди.

Мәгсәдимиз Бакынын күчәләриндә гајданы позараг сәс сигналы верәнләрә гаршы мүбаризә апармагдан ибарәт олдуғу үчүн әсасән һәмин мәсәләнин үзәриндә дајаначағыг. 1 нөмрәли таксомотор паркында сәс сигналы верәнләрә гаршы мүбаризә мәгсәди илә демәк олар ки, һеч бир иш көрүлмүр. Мүәссисәнин рәһбәрләри јалныз онунла кифајәтләнирләр ки, әлагәдар тәшкилатлардан көндәрилән мәктублара әсасән тәгсиркарлары чәримә едирләр. Вәссалам! Бизчә бу, о гәдәр дә тә'сирли мүбаризә үсулу дејилдир. Јахшы оларды ки, паркда сәс сигналлары верәнләрә гаршы даһа чидди тәдбир көрүләјди. Рәһбәрлијин, дивар гәзетләринин, партија вә комсомол тәшкилатларынын сә'ји дә бу ишдә һисс олунајды. Адамларын әсәбләрини позан, онларын сәһһәтинә пис тә'сир едән сигналын зәрәрли олмасыны бүтүн сүрүчүләрә чатдырмаг вачиб мәсәләдир. Һәм дә бу ишдә тәкчә чәримә кифајәт дејилдир. Јахшы оларды ки, һәддини ашан, дәфәләрлә сигнал верән сүрүчүләр сүрүчүлүк һүгугундан мүәјјән заман әрзиндә мәһрум едилсинләр.

Бундан башга, сәсин инсан организминә зәрәри һаггында сүрүчүләр үчүн мүтәхәссисләрин чыхышлары, сөһбәтләринин тәшкили мәгсәдәујғундур. Мүхтәлиф автомобил тәсәррүфатлары, һабелә, сүрүчүләр арасында ән аз гајда позмаг уғрунда јарыш кечирмәк дә фајдалы һесаб едилә биләр.

Әмәкдашымыз биринчи таксомотор паркында оларкән чәримә едилмиш сүрүчүләрдән мәһз кимләрин күчәдә сәс сигналы вердији үчүн чәзаландырылдығыны өјрәнмәк истәмишдир. Лакин бу мүмкүн олмамышдыр. Чүнки паркда чәзаландырылмыш сүрүчүләрин мәһз нә үстүндә тәнбеһ едилдикләри конкрет шәкилдә бу вә ја дикәр сәнәддә көстәрилмир.

Паркын рәһбәрлији тәрәфиндән сигнал вердикләри үчүн чәзаландырылмыш сүрүчүләрин бизә тәгдим олунмуш сијаһысы будур: Микајыл Мәликов — 07-20 АЗМ машынын сүрүчүсү; Никтор Зәкијан — 06-29 АЗМ машынын сүрүчүсү; Чингиз Һәсәнов — 39-01 АЗК машынын сүрүчүсү. Сијаһынын белә мүхтәсәр олмасы сигнал үстүндә чәзаландырыланлары тапмағын нә гәдәр чәтинлијини бир даһа көстәрир.

Лакин бу чәтинлик гајданы позанларын сијаһысыны кенишләндирмәкдә әмәкдашымыза мане олмады. Онун апрелин 23-дә саат 13.30-дан саат 14.30-дәк чәми бир нечә күчәдә мүшаһидә апармасы көстәрди ки, күчәдә сигнал верәнләрин сајы чохдур. Мәсәлән, һәмин вахтда гајданы позанлар ашағыдакылардыр: 78-08 АЗГ (үстү чадырлы јүк машыны), 34-45 АЗЗ («Москвич»), 46-90 АЗЗ («Москвич»), 81-06 АЗУ («Волга»), 54-20 АЗЗ («Волга»), 02-10 АЗК («Волга») вә 00-20 АЗМ («Волга»). 02-56 АЗС нөмрәли гара «Волга»нын сүрүчүсү исә сигналдан бир әјләнчә кими, күчәдән кечәнләрин диггәтини машынына чәлб етмәк үчүн истифадә едир. Мајын 5-дә онун Корганов күчәси илә М. А. Әлијев күчәсинин кәсишдији јердәки һәрәкәти буна јахшы сүбутдур.

Әлбәттә, мүшаһидәни дә, сијаһыны да узатмаг оларды. Амма бир факт кими бунлар да кифајәтдир.

Јери кәлмишкән шәһәрдә «сигнал боллуғу» јарадан, нисбәтән, јени бир тәдбир һаггында да данышмаг истәјирик. Бу, бир чох мүсбәт хүсусијјәтләринә көрә алгышланмалы олан вә өзүнү доғрулдан пуллу автомобил дајаначагларынын тәшкилидир. Лакин һәмин автомобил дајаначагларына ахшамлар «тәшриф кәтирән» сүрүчүләр нәдәнсә һәм дајаначагларын ишчиләринә, һәм дә «нараһат етмәк истәдикләри» адамлара сигналла мүрачиәт едирләр. Башга сөзлә десәк, пуллу дајаначаглара кечә кечәндән сонра кәлән автомобилләрин сигналы јахынлығдакы мәнзилләрдә јашајан вәтәндашларын јухусуна һарам гатыр, истираһәтини позур. Дүздүр, дајаначагларын ишчиләри илә сөһбәт етдикдә «белә шеј олмаз» дејирләр. Лакин бу фактлара шүбһә едәнләр ахшамүстү јалныз Иншаатчылар проспектиндә, Күр—Араз Су Гурғулары Тикинтиси Идарәси бинасынын јанында олан автомобил дајаначағынын јанындан бир дәфә кечсәләр кифајәтдир.

Пуллу автомобил дајаначагларынын чохунда вәзијјәт бу чүр олдуғундан биз онларын һамысынын үнванмны дәгиг демәк истәмирик. Һәмин дајаначагларын һамысында мөһкәм гајда јарадылмалыдыр! Јерли-јерсиз сигнал верән сүрүчүләрин машынлары сахланылмаг үчүн гәбул едилмәлидир.

Гој сүрүчүләр елә фикирләшмәсинләр ки, сәс сигналы вермәкдә биз һәмишә, һәр јердә јалныз онлары тәгсиркар көрүрүк. Јох, бә'зән сүрүчүләри тәбдән чыхаран, сигнал ешидилмәјәнәдәк аз гала машынын алтына кирәң мәс'улијјәтсиз пијадалар да вардыр. Онларын чоху күчә гајдаларыны гәсдән позур, јолу ичазә верилмәјән јердән кечир. Бә'зән исә сүр'әтлә кәлән машынын гаршысына чыхырлар. Белә һалларда тормозсуз, сигналсыз кечинмәк олмур. Әкәр пијадалар гајда-гануна әмәл етсәләр, онда гануну позан сүрүчүләри дә интизама чағырмагда һаглы оларлар. Адамларын раһатлығы, динчлији, күчәдә тәһлүкәсизлији һәм сүрүчүләрин, һәм дә пијадаларын ишидир. Буну тәрәфләрин һеч бири унутмамалыдыр.

Мүәллимләр мүәллиминә вида

Будаглары салхым-салхым олуб јерә, инсанлара доғру әјилән барлы ағач барыны верәндән сонра гамәтини дүзәлдәрәк көјләрә, күнәшә сары учалыр вә гүрурла дајаныр. Бу мәгрур көркәм гуру бир тәбәккүрүн јох, бағбанын өз борчуну одәмәкдән доған мәмнунијјәтинин, инсана даһа ширин не'мәт јетирмәк нијјәтинин рәмзинә чеврилир.

Профессор Әлијар Мәһәммәд оғлу Гарабағлы да мә'нәви-зеһни мәһсулуну ичтимаијјәтимизә вериб, тәмкинлә синә долусу нәфәс алмышды. Әдәбијјатшүнаслығымызын салнамәсиндә Әлијар мүәллимин пајына дүшән сәһифәләр һеч вахт ағ галмамыш, онун бар вермәдији ил олмамышдыр. Фәгәт көрүнүр һәр илин еһтијат ширәси бирләшиб нәһајәт елә потенсиал гидаја дөнмүшдүр ки, бунун сајәсиндә өз кејфијјәти, өзүнүн чәкиси вә санбалы илә диггәтәлајиг олан, сәркиләр бәзәји кими шөһрәтләнән јени мејвә јетишмишдир. Бу, Әлијар мүәллимин «Азәрбајҹан әдәбијјатынын тәдриси методикасы» адланан сон мәшһур дәрслијидир.

Мүәллиф, гијмәтли бир не'мәт кими онун нечә јајылдығыны, чәмијјәтә нә гәдәр фајда вердијини көрүб фәрәһләнир, тәгдир долу мәгаләләри охујуб руһланыр достларын вә танышларын һәрарәтли тәбрик вә миннәтдарлығыны динләјәрәк үзәринә дүшән бөјүк елми-педагожи мәс'улијјәти дујур дүшүнүрдү.

Һәмин дәрслик барәдә мән дә мәгалә јазмаға һазырлашырдым. Буну мүәллифин өзүнә билдирмишдим. Узун мүддәтли тәдгигатын сәмәрәли нәтичәси олан дәрслији Әлијар мүәллимин јарадычылыг зирвәси кими гијмәтләндирмәк фикриндә дејилдим. Мәним нәзәримдә о, галаг-галаг мәгаләнин, елми-методик вәсаитин, әлчүлүб-бичилмиш јығчам орта мәктәб дәрсликләринин өзүлү үзәриндә әзәмәтли бир пједестал кими учалырды. Бу пједестала лајиг мөһтәшәм бир абидә јарадылачағына шәкк-шүбһә ола билмәзди. Бөјүк елм очағы Азәрбајҹан Дөвләт Университети, республикамызын мaариф-мәдәнијјәт очаглары Әлијар мүәллимдән даһа дәрин әсәрләр көзләјирди. Һејиф, һејиф ки, амансыз өлүм гәфил туфан кими бојлу-бухунлу, шән вә күмраһ алими, чошгун, илһамлы педагогу гәфләтән көкүндән гопарды, ону әлимиздән алды. Әлијар мүәллимин дәрслији һаггында јазачағым мәгаләни һүзнлү, әләмли реквиемлә әвәз етмәјә мәчбур олдум.

Әлијар мүәллимин јандырдығы маариф шамы илк ишыг һаләләрини Борчалы чөкәјиндәки Нәчмәддин кәндинин кичик мәктәбинә јајмыш, бу һаләјә чан атан илк пәрванәләр—шакирдләр дә һәмин кәндин јенијетмәләри олмушлар. Сонра Бакыја, өз оду-ишығы илә шөһрәтләнән пајтахтымыза көчүрүлән һәмин маариф шамы фасиләсиз шө'ләләнмишдир. Каһ нүмунәви орта мәктәбләримиздә, елми-тәдгигат педагокика институту вә академијамызда, каһ да али мәктәбләримиздә аловланан шамын ишығы илә зеһнини вә көнлүнү нурландыран һәр кәнчин өзү бир ишыг мәнбәи олуб вәтәнимизин һәр күшәсинә гәдәм гојмушдур. Әлијар мүәллимин сајсыз-һесабсыз јетишдирмәләри—истәр онунла бир мүәссисәдә, еjни кафедрада, истәрсә дә вәтәнимизин ән учгар кәндләриндә фәалијјәт көстәрән исте'дадлы шакирдләрин һәмишә устадлары илә үнсијјәтдә олмуш, она гәдир-гијмәт гојмуш, онун даими гајғысыны дујмуш, ондан өјрәнмишләр: елм, билик вә мә'рифәт әхз етмиш, мүәллимлик мәһарәтинин сирләринә вагиф олмаға чалышмыш, вәтәндашлыг гејрәтиндән нүмунә көтүрмүшләр.

Азәрбајҹан маарифинин кечдији инкишаф јолуну Әлијар мүәллим өз елми әсәрләриндә ишыгландыраг, Низами Кәнчәвидән башламыш зәманәмизин көркәмли мүтәфәккир сәнәткары, педагог вә философларынын тә'лим-тәрбијәјә, мaариф-мәдәнијјәтә даир көрүшләрини мәктәблиләримизә вә зијалыларымыза, елм аләминә чатдырмышдыр. Зәнкин вә һәртәрәфли елми-педагожи фәалијјәтинә көрә ону республикамызда мәдәнијјәт вә маарифи тәмсил едән көркәмли шәхсләрдән бири адландырмаға һаггымыз вардыр.

Мүасир инкишаф мәрһәләсиндә елмләр, о чүмләдән педагокика елми, әдәбијјат тәдриси методикасы шахәләнир, мүтәхәссисләр даһа конкрет саһәләрлә мәшғул олурлар. Әлијар мүәллим гочаман педагоглар нәслинә хас олан кениш, һәртәрәфли фәалијјәт мејданы сечмишди. Онун әсәрләри әнкинлији вә әһатәлији е'тибары илә педагогларымыза көмәк едир, онлара истигамәт верирди. Әлијар мүәллими республикамызда әдәбијјат тәдриси методикасынын мүгтәдир мүтәхәссиси кими танıјыр, хидмәтинә бөјүк гәдир-гијмәт гојуруг. Гејрәтли бир вәтәндаш кими өз борчуну тамамилә вә шәрәфлә одәјән бу нәчиб инсанын дәјәрли әсәрләрини кәләчәк нәсилләр дә јүксәк гијмәтләндирәчәкләр.

Пәнаһ ХӘЛИЛОВ

Азәрбајҹан театр сәнәтинә ағыр итки үз верди: узун сүрән хәстәликдән сонра көркәмли мәдәнијјәт вә инчәсәнәт хадими, Азәрбајҹан ССР халг артисти, ССРИ Дөвләт мүкафаты вә М. Ф. Ахундов адына Республика мүкафаты лауреаты **Мәһәррәм Казым оғлу Һашымов** вәфат етди.

МӘҺӘРРӘМ ҺАШЫМОВ

М. Һашымов сәһнә фәалијјәтинә 1928-чи илдә Бакыдакы фәһлә-кәнчләр театрында башлајыб, сонра Азәрбајҹан Кәнч Тамашачылар Театрында ишләјиб. Исте'дадлы кәнч тәһсилини давам етдирмәк үчүн Москваја көндәрилиб. 1939-чу илдә Луначарски адына Дөвләт Театр Сәнәти Институтунун режиссорлуг факүлтәсини битирән М. Һашымов Бакыја гајыдыр. Бир мүддәт Максим Горки адына Кәнч Тамашачылар Театрында баш режиссор ишләјир. Аз сонра о, театрын директору тә'јин едилир. «Гачаглар», (Ф. Шиллер), «Хасај», «Вәтән» (А. Шаиг) кими илк тамашалардан башлајараг исте'дадлы режиссор вә көркәмли сәһнә хадими кими тамашачыларын рәғбәтини газанмышдыр.

Узун мүддәт М. Һашымов рәһбәр вәзифәләрдә — республика инчәсәнәт идарәсинин рәис мүавини, М. Ф. Ахундов адына Академик Опера вә Балет Театрынын директору вә Ч. Чаббарлы адына «Азәрбајҹанфилм» киностудијасынын директору вәзифәләриндә чалышыб. Һәмин илләрдә о, сәһнә илә әлагәсини кәсмир вә республиканын мүхтәлиф театрларында режиссор кими фәалијјәт көстәрир.

Азәрбајҹан совет режиссорлуғунун баниләриндән бири кими танынмыш М. Һашымов узун илләр Сәмәд Вурғун адына Дөвләт Рус Драм Театрында директор вә баш режиссор ишләмишдир. Бурада Һашымов тамашачыларын рәғбәтини газанмыш бир сыра сәһнә әсәрләринин режиссору кими чыхыш етмишдир (А. Корнејчукун «Макар Дубрава», И. Гасымовун «Һәзәр үзәриндә шәфәг», Назим Һикмәтин «Демоклисин гылынчы», В. Мајаковскинин «Һамам», И. Гасымов вә Һ. Сејидбәјлинин «Дәниз чәсурлары севир», В. Латсисин «Балыгчы оғлу» вә башгалары).

«Хәзәр үзәриндә шәфәг» тамашасына көрә Һашымов вә тамашанын бир сыра иштиракчылары ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты адына лајиг көрүлмүшләр.

1959-чу илдә Москвада кечирилән Азәрбајҹан Әдәбијјаты вә Инчәсәнәти онкүнлүјүндә Һашымовун режиссорлуғу илә тамашаја гојулан «Кремл саатлары» вә «Маскарад» тамашалары пајтахт зәһмәткешләринин бөјүк марагына сәбәб олмушдур.

Театр сәнәти саһәсиндәки хидмәтләри нәзәрә алынараг, 1969-чу илдә М. Һашымов «Демоклисин гылынчы», «Маскарад», «Кино чәкилир» тамашаларына көрә М. Ф. Ахундов адына Республика мүкафатына лајиг көрүлдү.

Педагог кими дә М. Һашымовун хидмәтләри чохдур. Кәнч актјорларын вә режиссорларын јетишдирилмәсиндә о, әлиндән кәләни әсиркәмирди. М. А. Әлијев адына Азәрбајҹан Дөвләт Инчәсәнәт Институтунун тәшкил едилдији илк илләрдән башлајараг, Мәһәррәм Һашымов бурада бир сыра исте'дадлы актјор вә режиссор һазырламышдыр. Инди онун шакирдләри республикамызын театрларында мүвәффәгијјәтлә ишләјирләр.

Совет инчәсәнәти вә мәдәнијјәтинин көркәмли хадими, исте'дадлы режиссор вә педагог, Азәрбајҹан ССР халг артисти Мәһәррәм Һашымовун хатирәси һәмишә гәлбимиздә јашајачаг, онун ады һөрмәт вә мәһәббәтлә јад едиләчәк.

АЗӘРБАЈҸАН ССР МӘДӘНИЈЈӘТ НАЗИРЛИЈИ, МӘДӘНИЈЈӘТ ИШЧИЛӘРИ ҺӘМКАРЛАР ИТТИФАГЛАРЫНЫН РЕСПУБЛИКА КОМИТӘСИ,
СӘМӘД ВУРҒУН АДЫНА АЗӘРБАЈҸАН ДӨВЛӘТ РУС ДРАМ ТЕАТРЫ,
АЗӘРБАЈҸАН ТЕАТР ҸӘМИЈЈӘТИ.

СӘНӘТКАРЫН ХАТИРӘСИ УНУДУЛМУР

ӨЛҮМ СЕВИНМӘСИН

Өлүмүн ганлы пәнчәси инчәсәнәтимизин көркәмли нүмајәндәләриндән республикамызын халг артисти, достумуз, гардашымыз Мәһәррәм Һашымову сәнәтинин чичәкләндији бир заманда сырамыздан апарды.

Инчәсәнәтимизин инкишафында Мәһәррәм Һашымовун бөјүк хидмәтләри олмушдур. О, һәмишә јарадычылыг ешги илә јашамыш, нараһат бир сәнәткар кими сәнәт аләминдә јени-јени ахтарышларла мәдәнијјәтимизин хәзинәсини зәнкинләшдирмәјә чалышмышдыр.

Мән Мәһәррәмлә кәнчлик заманларындан таныш идим. О, һәлә јенијетмә дөврләриндән актјор олмаг һәвәсиндә иди, бүтүн варлығы илә инчәсәнәтә бағлы иди. Биз бир јерә топлашанда о, бә'зән мәлаһәтли сәси илә халг маһныларыны хүсуси шөвг илә охујарды. Биз әдәбијјат вә сәнәт һаггында сөһбәт едәрдик. Арада бир нечә ил бир-биримиздән ајрылдыг. Мәһәррәм Москваја охумаға кетмишди. 1937-чи илдә Кәнч тамашачылар театрында јенидән көрүшдүк. «Ајаз» пјесини театра тәгдим етмишдим. Мәһәррәм Һашымов Москвада тәһсилини битирмиш, Кәнч Тамашачылар Театрынын бәдии рәһбәри тә'јин олунмушду. Мәним «Ајаз» пјесими о, бөјүк мәһарәт вә һәвәслә тамашаја һазырлады. Бу әсәр кәнч режиссорун илк тамашаларындан иди. О заман мәтбуатда Һашымовун ишинә зөвгү, көзәл сәнәткарлығы тәгдир олунду. Тамашаја бөјүк әдиб вә шаирләримиз Һүсејн Чавид, Абдулла Шаиг, Микајыл Мүшфиг, Һачыбаба Нәзәрли чох разы галмыш, Мәһәррәмин сәнәтә јени дујғулар кәтирән бир режиссор олдуғуну сөјләмишдиләр. Һәтта Һүсејн Чавид «Ана» пјесини бу театра тәгдим етмәк гәрарына да кәлмишди. Кәнч тамашачылар театрында бәдии рәһбәр чалышдығы илк заманлардан о, һәмишә јазычыларымызла јахындан әлагә саxлајыб, тәзә пјесләрин јарадылмасына тәшәббүс көстәрирди. Мән «Гызыл гуш» пјесими Мәһәррәмин мәсләһәти илә јаздым. Мәһәррәм Һашымов көркәмли әдибимиз Абдулла Шаиги театра чәлб етмиш вә она бир нечә пјес јаздырмышды.

Мәһәррәм көзәл сәнәткар олмагла бәрабәр нәчиб гәлбә малик, гајғыкеш инсан иди. Она көрә дә аз бир заманда өз исте'дады, әмәксеварлији вә тәшәббүскарлығы илә республикада инчәсәнәт саһәсиндә бир сыра көркәмли вәзифәләрдә олмуш, халгымыза вә сәнәтимизә јорулмадан хидмәт етмиш вә сәнәтин зирвәләринә јүксәлмишдир.

Әфсуслар олсун ки, өлүмүн гара јелләри сәнәтинин чичәкләндији дөврдә онун һәјатыны солдурду. Лакин намәрд өлүм севинмәсин. Мәһәррәм арамыздан кетсә дә арзулары һәмишә баһар кими чичәкләниб, инчәсәнәтимизин бағында тәравәтлә әтир сачачагдыр.

Мирмеһди СЕЈИДЗАДӘ

О, сәһнәјә вурулмушду

«Театрын баш режиссору республиканын халг артисти, Дөвләт мүкафаты лауреаты Мәһәррәм Һашымовдур». Минләрлә театр һәвәскары, он минләрлә тамашачы, онун сәнәт достлары бу сөзләри С. Вурғун адына Азәрбајҹан Дөвләт Рус Драм Театрынын афишаларында бир даһа охумајачаглар. Достумуз, унудулмаз сәнәткарымыз Мәһәррәм Казым оғлу Һашымов бизи, бүтүн варлығы илә вурулдуғу театр аләмини әбәди олараг тәрк етмишдир.

...Һеч вахт јадымдан чыхмајачагдыр. Институту гуртарыб театра кәлдијим күнләр иди. Сәнәт аләминдәки, мүстәгил аддымларым Мәһәррәм Һашымовун рәһбәрлик етдији театрдан башланырды. Илк аддымлар чәтин олур. Лакин бу чәтинлији арадан галдырмагда исте'дадлы вә тәчрүбәли режиссорумуз мәнә, чох көмәк едирди. Онун көмәјини, һаглы тәләбкарлығыны һәр аддымда һисс едирдим. Лакин бу гајғы вә көмәк, мүстәгил ишләмәкдә мәнә гәтијјән мане олмурду. Елә фикирләширәм ки, бүтүн достлары вә јолдашлары Мәһәррәм мүәллими мәһз белә хатырлајырлар.

Мәһәррәм Һашымов республикамызда јахшы режиссорлуг ән'әнәләри јараданлардан биридир. О, сәһнәни чох көзәл билирди. Ишыг да, декорасијалар да, ән кичик бир детал да бу бачарыглы режиссорун илһамы илә тамашанын үмуми руһуна хидмәт едир, онун тә'сирини гүввәтләндирирди.

Өмрүнүн сон күнләринәдәк Мәһәррәм Һашымов сәнәт аләминдән ајрылмады. Мүхтәлиф вахтларда мүхтәлиф вәзифәләрдә чалышмасына бахмајараг о, һәмишә, театрла јашады. Театра мәһәббәт бу сәнәткарын тәбиәтиндә иди. Унудулмаз режиссорун ишкүзарлығы һамыны валеһ едирди. О, күндүз дә, кечә дә театрда олурду. Театр онун икинчи еви иди.

Көзәл режиссорун бир чох тамашаја вердији гурулушлар узун заман јаддан чыхмајачаг. А. Арбузовун «Иркутск әһвалаты» вә Назим Һикмәтин «Демоклисин гылынчы» пјесләринин тамашалары бир режиссор кими мәним чох хошума кәлмишди. Һәмин әсәрләрин тамашасы Мәһәррәм Һашымовун мүасир руһлу, јүксәк мәдәнијјәтли, исте'дадлы сәнәткар олдуғуну бир даһа сүбут етди.

Мәрһум сәнәткарымыз һаггында, онун көзәл хүсусијјәтләри барәдә чох шеј демәк олар. Лакин онун өлүмүндән доған кәдәр адамын дилини бағлајыр. Бирчә тәсәллик вар ки, халгымыз, театр ичтимаијјәтимиз Мәһәррәм Һашымову сәнәти дә өзү илә өлән адамлар кими танымыр. Биз ону вә онун театр сәнәтинә кәтирдији јениликләри унутмајачағыг. Мәһәррәм Һашымову һәмишә хатырлајачаг, мүбариз руһлу сәнәт ән'әнәләрини өјрәнәҹәјик.

Күлчаһан КҮЛӘҺМӘДОВА—МАРТЫНОВА, әмәкдар инчәсәнәт хадими, режиссор.

ИНАНА БИЛМИРӘМ

Һеч инана билмирәм. Көзәл бир сәнәткарын арамыздан вахтсыз кетмәсинә нечә дә инанасан?

О, чох тәвазөкар, гајғыкеш инсан иди. Чидди, ишинә гаршы тәләбкар, сәнәтинин фәдаиси олан Мәһәррәми биз һамымыз белә танырдыг.

Онунла танышлығымын гырх илә јахын бир тарихи варды. Мәһәррәм индики театрымызын јарадычыларындандыр. Коллективимиздә режиссорлуг исте'дады илә фәргләндијинә көрә ону Москваја — али тәһсил алмаға көндәрдиләр. Институту битирдикдән сонра јенидән театрымыза гајытды. Јадда галан, садә, мә'налы гурулушлары илә тезликлә һамынын диггәтини өзүнә чәлб етди. Кәнч режиссорун Ф. Шиллерин «Гачаглар», Ч. Чаббарлынын «Ајдын», А. Шаигин «Елоғлу», «Вәтән», «Хасај», Г. Мусајевин «Арсенал» әсәрләринин тамашаларына вердији гурулушлар марагла гаршыланды, јүксәк гијмәтләндирилди.

Бир факты хүсусилә гејд етмәк истәјирәм. 1940-чы илдә театрымыз А. А. Туганову режиссорлуғу илә Шалва Дадианинин «Гыгылчымдан» пјесини тамашаја һазырламышды. Ленин ролуну актјор Һүсејнбала Зејналов ојнајырды. Бир нечә тамашадан сонра Һ. Зејналов һәрби хидмәтә чағрылды. Бу ролу ојнамағы А. А. Туганов Мәһәррәмә тапшырды. М. Һашымов ролуну о гәдәр сәмими, инандырычы ифа едирди ки, буну сөзлә демәјә чәтинлик чәкирәм. Мәнчә бу факт Мәһәррәмин актјорлуг исте'дадына көзәл мисалдыр.

Һәмин ил Москвада кәнч тамашачылар театрларына Үмумиттифаг баxышы кечирилирди. М. Һашымовун тамашаја һазырладығы, С. Рәһман вә А. Искәндәровун бирҝә јаздыглары «Партизан Мәммәд» пјеси мүвәффәгијјәтлә көстәрилди. Пајтахт зәһмәткешләри режиссорун сәнәткарлығына јүксәк гијмәт вердиләр. Пјес Гатыр Мәммәдин гәһрәманлығына һәср олунмушду.

М. Һашымов ејни заманда көзәл тәрчүмәчи иди. Бу саһәдә онунла әмәкдашлығым да олуб. Һеч јадымдан чыхмаз. Бир дәфә Мәһәррәм театра Леонид Макарјевин «Әмирин әсирләри» пјесини кәтирди. Әсәрдә орта Асијада басмачылара гаршы мүбаризәдән данышылырды. О, мәнә тәклиф етди ки, пјеси бирликдә тәрчүмә едәк. Деди ки, әсәрин руһу азәри тамашачылара јахын олдуғу үчүн онларын хошуна кәләчәк. Чүнки о заман республикамызда голчомагларла чидди мүбаризә апарылырды. Мәһәррәмин сөзү дүз чыхды. 1936—1937-чи илләрдә көстәрилмиш бу тамаша һамыны разы салды. Тамашанын гурулушчу режиссору да о өзү иди. Мән тамашада Күлјусиф ролунда чыхыш едирдим.

Исте'дадлы актјор, режиссор, мүәллим, бачарыглы тәшкилатчы Мәһәррәм Һашымовун әзиз хатирәсини һеч вахт унутмајачағыг.

Мәммәдага ДАДАШОВ, М. Горки адына Кәнч Тамашачылар Театрынын актјору, республиканын әмәкдар артисти.